

REALISM

- en intern angelägenhet?

En kandidatuppsats i teoretisk filosofi
av Helena Lundberg
Handledare: Anna-Sofia Maurin
Lunds universitet VT-05

Innehåll

1. Inledning	3
2. Tre problematiska konsekvenser	4
2.1 God's Eye point of view	5
2.2 Semantiska teories oförmåga att fixera referens	6
2.3 Vardagsontologins reducering	9
3. Konsekvenser av intern realism	11
3.1 Carnap och den polske logikern	12
3.2 Stark tolkning	12
3.3 Svag tolkning	18
4. Sammanfattning och slutkommentarer	22
5. Referenser	25

1. Inledning

Det verkar vara naturligt för oss människor att i metafysisk mening ha realistiska uppfattningar om världen. Våra vardagliga intuitioner säger oss att ting som exempelvis stolar och bord existerar, och att de gör det oberoende av oss och vad vi tänker, tror och tycker om det. Vi verkar också ha en intuitiv förståelse av sanning som någon form av korrespondens mellan ord och värld. Ett påstående som ”bordet är brunt” verkar till exempel vara sant om bordet faktiskt är brunt. Detta är intuitioner som fångas av den filosofiska positionen metafysisk realism, som menar att det existerar en medvetandeoberoende värld där utanför oss och att sanning är korrespondens mellan ord och sakförhållanden i denna värld. Mycket kritik har dock riktats mot den metafysiska realismen och dess antaganden. Anti-realister¹ har till exempel undrat hur realisten kan postulera existensen av en medvetandeoberoende värld, då vi endast har tillgång till världen på det vis som den förmedlas genom våra sinnen och vårt medvetande. Det verkar som om vi parallellt med de realistiska intuitionerna även har relativistiska intuitioner som tycks vara motsatta de förra. Vad gör till exempel att objektet bord kan antas existera som enskild entitet i världen och att det finns sakförhållanden rörande bord som avgör om till exempel satsen ”bordet är brunt” är sann eller falsk, när ett leksuget barn kunde karaktärisera samma objekt som ett berg, en fysiker som en svärm av elementarpartiklar och en utomjording som något vi inte vet vad? Lämnar vi vardagsintuitionerna om konkreta objekt som bord och stolar blir det ännu svårare. Existerar exempelvis skönhet, hat, fnitter eller kullerbyttor? Går det att hävda förekomsten av en värld med fast och på förhand given ontologi, eller är världen relativ till det medvetande som upplever den och därmed omöjlig att karaktärisera *i sig*? Detta är stora frågor som ryms inom realism/anti-realismdebatten, och svaren är inte givna.

1981 formulerade Hilary Putnam den interna realismen i sin bok *Reason, Truth and History*. Med starka pragmatiska influenser ville positionen kombinera realistiska intuitioner om en av oss oberoende yttervärlds existens med de till synes motsatta relativistiska intuitioner, som hävdar ontologins beroende av vem som tittar på världen. Den interna realismen formulerades som en motposition till metafysisk realism, vilken Putnam tidigare själv företrätt men som han lämnat på grund av dess i hans tycke problematiska konsekvenser. När jag läser Putnam blir åtminstone tre sådana konsekvenser tydliga:

- a) Ett obegripligt God's Eye point of view
- b) Semantiska teories oförmåga att fixera referens mellan språk och värld

¹ En kortfattad introduktion till realism/anti-realismdebatten går bland annat att finna i Loux (2002:250-92)

c) Vardagsobjektens reducering till en andra klassens ontologi

Den interna realismen utvecklades för att behålla de vardagliga realistiska intuitioner som en metafysisk realism kunde sägas fånga, utan att själv drabbas av de problematiska konsekvenserna a) – c). Positionen lovar mycket och kan vid en första anblick verka attraktiv, men vid en närmare granskning blir det tveksamt om dess bidrag till en lösning av filosofiska problem är särskilt substantiellt. Syftet med denna uppsats är att genom diskussion av konsekvenserna av Putnams argument om Carnap och den polske logikern visa hur den interna realismen misslyckas med att vara ett rimligt alternativ till en metafysisk realism. För att förstå bakgrunden till Putnams argument är det dock relevant att titta på hur den interna realismen formulerats som en kritik mot metafysisk realism. Första delen av uppsatsen kommer därför ägnas åt att tydliggöra den interna realismen som filosofisk position genom att titta på de tre problematiska konsekvenserna a) – c) som Putnam såg sig finna hos en metafysisk realism, för att i andra delen av uppsatsen diskutera konsekvenserna av argumentet om Carnap och den polske logikern.

2. Tre problematiska konsekvenser

Den interna realismen formulerades av Putnam som en reaktion mot en metafysisk realism, vilken han karakteriserar och sammanfattar i tre punkter i *Reason, Truth and History*:

(MR1) Världen består av en bestämd samling objekt som är medvetandeoberoende

(MR 2) Det finns exakt en sann och fullständig beskrivning av världen

(MR 3) Sanning innefattar någon slags korrespondensrelation mellan ord och externa objekt eller sakförhållanden²

Ingen av dessa teser verkar självklara och okontroversiella, och många realister skulle inte hålla med om att de tre är en korrekt karakterisering av en metafysisk realism³. Det finns många olika åsikter om vad metafysisk realism innebär, och det finns mängder av problem som en sådan position bör kunna hantera. I denna uppsats kommer jag dock att utgå ifrån Putnams karakterisering av metafysisk realism och de problem han ställer upp för den, då det utgör den bakgrund mot vilken den interna realismen formuleras. Den interna realismens tre teser är utformade för att svara mot de tre MR-teserna ovan:

(IR1) Vilka objekt består världen av? är en fråga som bara blir meningsfull att ställa inom en teori eller beskrivning

(IR2) Det finns mer än en ”sann” beskrivning av världen

² Putnam (1981: 49)

³ Detta diskuteras i Niiniluoto (2002: 213), som kritiserar både sättet på vilket MR-teserna är formulerade, samt ifrågasätter att de kommer i ett sådant paketerbjudande som Putnam verkar mena.

(IR3) Sanning är någon slags idealiserad rationell accepterbarhet⁴

Den interna realismen ska i denna utformning kunna förklara våra vardagliga realistiska intuitioner med stolar och bord, och samtidigt kunna undvika de tre problematiska konsekvenser a) - c) ovan. I del 2 av uppsatsen kommer jag översiktligt att redogöra för dessa tre problematiska konsekvenser en i taget, samt för hur den interna realismen menar sig undgå att drabbas av dem.

2.1 God's Eye point of view

En metafysisk realism som kan karaktäriseras av de tre MR-teserna vill, enligt Putnam, anta ett utifrånperspektiv på världen. Detta perspektiv kallar han för "God's Eye point of view"⁵, vilket han anser vara fullständigt obegripligt. Putnam menar att den metafysiska realismens teser MR1-3 är orimliga när positionen uppenbarligen är formulerad av filosofer som inte har tillgång till någon annan värld än den medvetandeberoende mänskligt upplevda och beskrivna. I *Reason, Truth and History* skriver Putnam:

There is no God's Eye point of view that we can know or usefully imagine; there are only the various points of view of actual persons reflecting various interests and purposes that their descriptions and theories subserve⁶.

Putnam menar att den metafysiska realismen angriper de filosofiska frågorna från en omöjlig infallsvinkel, då den försöker ignorera det faktum att vi är människor i världen som tolkar den utifrån vårt perspektiv. Han vill istället hävda företräde för en pragmatiskt färgad filosofi, som beaktar att utgångspunkten för att alls ställa frågor om världen är påverkad av de intressen, syften och den förförståelse som frågeställaren har. I antologin *Hilary Putnam: Pragmatism and Realism* sammanfattas Putnams inställning till filosofi som följande:

... philosophy should not ignore the world of the everyday man /.../nor should the world be considered from the imaginary absolute perspective of metaphysical realism, which aspires to conceive of the things in the world independently of any of our beliefs about them⁷.

Putnam betonar att det är vi som människor med begränsad kunskapsförmåga som uppfattar, klassificerar, tänker och filosoferar, och detta är tydligt i formuleringen av IR-teserna. Där den första MR-tesen postulerar en medvetandeberoende värld med given struktur, uttrycker IR1 att tal om en sådan värld i sig är obegriplig då vi människor enbart kan tala om vad som finns relativt till en teori eller beskrivning. Då vi inte kan ställa oss utanför oss själva för att hitta *en* beskrivning som är oberoende av perspektiv, finns det också flera sanna och

⁴ Putnam (1981:49)

⁵ Idem.

⁶ Idem. (50)

⁷ Conant and Zeglen (2002:89)

fullständiga beskrivningar av världen, vilket uttrycks i IR2. På grund av denna avsaknad av en neutral beskrivning av sakförhållandena i världen kan ett begripligt sanningsbegrepp heller inte vara korrespondens mellan ord och en medvetandeoberoende värld, utan måste vara epistemiskt kopplat på det vis IR3 uttrycker.

Den interna realismens pragmatiska förhållningssätt kan verka vettigt, men frågan är om det egentligen motsäger en metafysisk realism. Det verkar som om Putnams diskussion kring den metafysiska realismens tänkta God's Eye point of view grundar sig i en problematisk förutsättning, då det tycks vara mycket få (om några?) metafysiska realister som hävdar att det är möjligt för oss som människor att titta på världen utan att göra det relativt ett perspektiv. Den metafysiska realisten skulle kunna gå med på att sakförhållanden kan beskrivas på olika vis av olika personer och verksamheter och att det är problematiskt att plocka ut en sådan beskrivning som Den Sanna, men samtidigt hävda att vi måste förutsätta *en* värld med *en* struktur som ligger bakom dessa mänskliga uppfattningar och beskrivningar. Detta är en linje som vidare kommer att diskuteras i avsnitt 3.3.

2.2 Semantiska teories oförmåga att fixera referens mellan ord och värld

För att vara trovärdig måste en position som postulerar existensen av en medvetandeoberoende värld med en på förhand given struktur, också kunna presentera en semantisk teori som på ett entydigt vis kan fixera referensen mellan denna värld och ett medvetandeberoende språk (så att exempelvis "bord" refererar till bord och inte till något annat). Misslyckas detta verkar det innebära att vi saknar kapacitet att både tala om och tänka på medvetandeoberoende objekt, och den traditionella uppfattningen bakom en realistisk position kollapsar⁸. Putnam menar att den metafysiska realismens utifrånperspektiv på världen resulterar i ett sådant misslyckande för positionens semantiska teorier, och för att visa detta konstruerar han det modellteoretiska argumentet⁹ med den tänkta kraften av ett *reductio*argument. Argumentet riktar sig mot den kausala referensteorin, som Putnam anser vara den metafysiska realismens enda semantiska teori med potential att etablera en referensrelation mellan en medvetandeoberoende värld och ett medvetandeberoende språk.

Den kausala referensteorin går i korthet ut på att referens fixeras genom någon form av namngivningsceremoni vid ett tillfälle, och att referensen sedan förs vidare i kausala kedjor genom olika användare¹⁰. En språkanvändare kan veta att "guld" refererar till guld, trots att

⁸ Anderson (1992:54)

⁹ Putnam (1981:29-48)

¹⁰ Se till exempel Devitt (1998:158) för en mer utförlig sammanfattning av den kausala referensteorin

personen inte har fullständiga kunskaper om grundämnet, tack vare att tillräckliga kausala kopplingar av lämplig typ knyter samman ”guld” och guld bakåt i historien. Den kausala referensteorin kan också förklara referens till saker som aldrig direkt interagerats med. ”Utomjordingar” kan refereras till genom att det finns lämpliga kausala kopplingar till ”jordvarelser” och att ”inte från samma planet som” kan analyseras i termer som det finns lämpliga kopplingar till. Vad det modellteoretiska argumentet ska visa är att referensrelationen inte förklaras av ”kausal koppling”, då det enbart är en språklig symbol som själv saknar referens och som definitivt saknar förmågan att fixera någon. Därmed är det bara mer teori som den metafysiska realisten lägger till sin tidigare utan att förklaringskraften ökar, menar Putnam. Det modellteoretiska argumentet har stora likheter med Quines ”radical translation”¹¹, som syftar till att visa att ords referens är obestämbär. Quines argumentstruktur går igen i Putnams argument och kan kortfattat sammanfattas som följande¹²:

A) det finns en mängd av empiriska fakta som inte avgör om exempelvis 1) ”kaniner” refererar till kaniner eller 2) ”kaniner” refererar till kanindelar/ instantiation av kaninhet etc.

B) Det finns inget utöver de empiriska fakta i A) som gör antingen 1) eller 2) sann.

C) Endast relativt en översättningsmanual kan vi hävda det ena framför det andra.

Putnams argument generaliserar Quines exempel med kaniner och kanindelar, och hävdar att nästan varje satsmängd kan tolkas i nästan varje domän, där ”nästan” står för krav på motsägelsefrihet och tillräcklig storlek. Argumentet vill visa att det är omöjligt att fixera referens som en entydig relation mellan språk och en medvetandeoberoende värld, då det alltid finns flera tolkningar av varje term som kan göra ett påstående om världen sant. Med hjälp av kausala kopplingar ville den kausala referensteoretikern kunna fixera referens av exempelvis ”guld” till guld. Det modellteoretiska argumentet vill visa att den kausala kopplingen endast kan uttryckas i ord vars referens är obestämd och som måste fixeras av andra ord vars referens är obestämd och så vidare, utan att en bestämd referens till en medvetandeoberoende värld någonsin kan etableras. Detta är ”the ’just more theory’ move”¹³ som ska tvinga in den metafysiska realisten i en oändlig regress, och därigenom visa på den kausala referensteorins orimlighet. Putnam menar att den kausala referensteorin är den metafysiska realismens enda semantiska teori med potential att förklara referens. Enligt

¹¹ Quine (1960:26-79)

¹² Sammanfattningen är hämtad från Simon Blackburns artikel ”Enchanting Views”, Clark and Hale (1994:22)

¹³ Forrai (2001:40-41)

honom visar det modellteoretiska argumentet därför inte bara att den teorin inte räcker till, utan också att hela den metafysiska realismen är orimlig som position.

Tanken är att den interna realismen inte ska drabbas av det modellteoretiska argumentets problematiska konsekvenser, då positionen inte behöver förklara referens till en medvetandeoberoende värld. Putnam skriver:

In an internalist view also, signs do not intrinsically correspond to objects, independently of how those signs are employed and by whom. But a sign that is actually employed in a particular way by a particular community of users can correspond to particular objects *within the conceptual scheme of those users*. 'Objects' do not exist independently of conceptual schemes. *We cut up the world into objects when we introduce one or another scheme of description*. Since the objects *and* the signs are alike *internal* to the scheme of description, it is possible to say what matches what.¹⁴

Den interna realismen menar att MR1s medvetandeoberoende värld är obegriplig och anser att det enbart går att tala om en värld relativt ett begreppsligt schema, som kan sägas motsvara den teori eller beskrivning som IR1 talar om. Den interna realismen hävdar att ett objekt uppstår som enskild entitet genom att det urskiljs och namnges av ett begreppsligt schema¹⁵, och att referensen mellan språk och värld därmed fixeras direkt inom ett schema. Putnam menar att den interna realisten därför, till skillnad från den metafysiska realisten, inte behöver bekymra sig om *vad* referensrelationen består i, utan kan nöja sig med att exempelvis ”kaniner” tautologt refererar till kaniner inom ett schema¹⁶.

Det finns många invändningar mot Putnams argumentation kring fixering av referens. Bland annat argumenterar David Lewis kraftfullt för att det modellteoretiska argumentet vilar på ett felaktigt antagande och därmed är ogiltigt, då det inte är den språkliga symbolen ”kausal koppling” som fixerar referens utan kopplingen själv. Eftersom kopplingen är ett faktum, och faktum inte behöver tolkas till skillnad från språkliga satser, så uppstår inte frågan om referens. Därmed upphör också regressen, menar Lewis¹⁷. Men även om argumentet vore giltigt skulle det på grund av sin semantiska karaktär inte kunna rubba den metafysiska realismens kärna, menar han. ”Something vital would be destroyed, but a lot would be left standing. There would still be a world, and it would not be a figment of our imagination”¹⁸.

Stark kritik har också riktats mot den interna realismens egen referensteori. Simon Blackburn har argumenterat för att den interna realismen skulle drabbas lika hårt av

¹⁴ Putnam (1981:52)

¹⁵ Vidare diskussion kring den interna realismens syn på ontologi och objekt återkommer i uppsatsens del 2.3 samt 3.

¹⁶ Putnam (1981:52)

¹⁷ Lewis (1999:62-63)

¹⁸ Idem. (71)

konsekvenserna av det modellteoretiska argumentet som en metafysisk realism. Om referens verkligen är något radikalt obestämbart, så finns det ingen möjlighet för den interna realisten att gömma sig bakom en teori med begreppsliga scheman där referenserna är fixerade på förhand, menar Blackburn¹⁹. Det stora problemet verkar dock gälla den centrala termen "begreppsligt schema". Bland annat Peter J. Graham²⁰ uppmärksammar att den interna realismens antagande att begreppsliga scheman föregår existensen av objekt är alltför oproblematiserat, och att positionen aldrig verkar ge något svar på varifrån begreppen kommer. De metafysiska realister som menar att "the way the world is might just explain the way our minds are"²¹, och som hävdar att medvetandet skapar begrepp utifrån sin kausala interaktion med världen och dess givna struktur, bemöts aldrig riktigt, vilket kan få grunden till diskussionen kring begreppsliga scheman att verka oklar. Vidare verkar själva termen i Putnams användning vara vagt och oprecist definierad, och bland annat Donald Davidson²² kritiserar den i hans mening motsägelsefulla användningen av det. I *Reference, Truth and Conceptual Schemes*²³ bemöter Forrai kritiken och vidareutvecklar Putnams begrepp. Forrai definierar ett begreppsligt schema som terminologin för en viss verksamhet, exempelvis terminologin för trädgårdsmästeri eller fysik. En persons världsbild är i sin tur uppbyggd av många olika begreppsliga scheman som passar ihop på olika sätt olika bra, och som är mer eller mindre översättningsbara till varandra²⁴. Forrais användning av begreppsliga scheman verkar kunna undgå att drabbas av de problem som Davidson ställer upp, men stöter på problem med bland annat relativism vilket jag återkommer till i uppsatsens del 3.2.

2.3 Vardagsontologins reducering

Ett tredje problem som Putnam lyfter fram för en metafysisk realism, är att det externalistiska perspektivet på ett kontraintuitivt vis vill reducera vardagsobjekten till en andra klassens ontologi. Det som vid en första anblick gör den metafysiska realismen till en intuitivt tilltalande position, är att den verkar kunna svara mot våra vardagliga uppfattningar om stolars och bords existens. Men positionen anknyter också till en reduktiv tradition och idén att den externa världen kan beskrivas enbart i termer av en grundläggande struktur²⁵, vilket speglas i tesen MR2 som hävdar förekomsten av *en* sann och fullständig beskrivning av

¹⁹ Clark and Hale (1994:21-27)

²⁰ Graham (2002)

²¹ Idem.

²² Davidson (1984:183-98)

²³ Forrai (2001:117-123)

²⁴ Idem. (16)

²⁵ Putnam (1987:5)

världen. En sådan reduktiv syn på ontologi resulterar i att vardagsobjekten med stolar och bord visserligen kan sägas existera, men att det är existens i en vardaglig mening och inte i en grundläggande ontologisk bemärkelse. Att vardagsontologin reduceras till en sådan andra klassens ontologi går emot våra intuitioner, menar Putnam, och ansluter sig till ett pragmatiskt arv när han argumenterar för att den metafysiska realismens själva resonemang vilar på falska dikotomier om fakta/värde, intrinsikala/projicerade egenskaper, objektiv/subjektiv²⁶. Den interna realismen formuleras för att kunna hävda att "tables and chairs (and, yes, pink ice-cubes) exist just as much as quarks and gravitational fields"²⁷, genom att relativisera ontologin till begreppsliga scheman. En sådan begreppslig relativitet innebär att det inte går att tala om vad som finns *i sig*, då ontologin är beroende av begreppsliga scheman som plockar ut objekt i världen såsom existerande. Detta är vad tesen IR1 ska förmedla. Exempelvis objektet bord existerar som ett enskilt objekt endast relativt det begreppsliga schema som plockar ut bord som entiteter i världen. Då det inte finns någon neutral beskrivning av världen som ett begreppsligt schema kan sägas fånga mer eller mindre korrekt, är inget schema mer grundläggande än något annat. Den metafysiska realismens reduktion är därmed inte möjlig och resultatet blir en pluralistisk ontologi, vilket är vad IR2 ska uttrycka. Putnam är dock noga med att påpeka att begreppslig relativitet inte är någon radikal kulturrelativism och skriver i *The Many Faces of Realism*: "Our concepts may be culturally relative, but it does not follow that the truth or falsity of everything we say using those concepts is simply 'decided' by the culture"²⁸. Putnam menar att det inte är helt godtyckligt vilket schema som bör användas på världen, då världen sätter upp vissa begränsningar för vad som är ett godtagbart schema och inte. Poängen är dock att detta inte är en totalt medvetandeoberoende värld med given struktur, då den delvis skapas genom begreppsliga scheman²⁹.

Det finns flera saker som inte är självklara i Putnams resonemang. Ett första frågetecken gäller själva grundantagandet att reduktion av vardagsobjekt är något kontraintuitivt. Det verkar trots allt relativt oproblemiskt att hävda att exempelvis ett bord är just ett bord, men att det inte är något annat än en konstruktion av trä, som i sin tur inte är något annat än en viss konstellation av cellulosa-fibrer och så vidare. De olika karaktäriseringarna kan alla vara sanna beskrivningar av samma objekt vilka är olika användbara i olika sammanhang,

²⁶ Se bland annat Putnam (1981, 1987)

²⁷ Putnam (1987:37)

²⁸ Idem. (20)

²⁹ En av Putnams favoritmetaforer fångar just detta: "The mind and the world jointly make up the mind and the world" (bland annat 1987:1).

samtidigt som vissa beskrivningar tycks mer grundläggande än andra. Detta verkar inte behöva gå emot våra intuitioner och går väl ihop med metafysisk realism, då mycket få (om några?) metafysiska realister verkar vara eliminativister så till vida att vardagsobjektens existens helt förnekas, till förmån för enbart de mest grundläggande entiteterna. Accepterar man Putnams problemformulering finns det mycket att invända gällande begreppslik relativitet och begreppslika scheman. Förutom de problem med innebörden av den centrala termen ”begreppslikt schema” vilket jag översiktligt tog upp under 2.2, så verkar det också vara oklart hur världen kan sätta upp begränsningar för användningen av begreppslika scheman, om de samtidigt är med och skapar världen. Detta problem är centralt i uppsatsens tredje del, som är ägnat åt konsekvenserna av Putnams argument om Carnap och den polske logikern.

3. Konsekvenser av intern realism

Putnam formulerade den interna realismen för att bevara de realistiska intuitioner som en metafysisk realism kunde sägas fånga, men som skulle undgå att drabbas av den senares problematiska konsekvenser. I diskussionen kring konsekvenserna a) – c) i del 2 av uppsatsen blev det tydligt att Putnams problemformuleringar gick att ifrågasätta och det visade sig att det fanns brister i teorin kring den interna realismens begreppslika scheman. Men anta att de problematiska konsekvenserna verkligen följer av en metafysisk realism, och att tveksamheterna kring begreppslika scheman går att lösa med lite mer teori. Frågan är då om konsekvenserna av den interna realismen är sådana att positionen lyckas vara ett rimligt alternativ till en metafysisk realism. Diskussionen i del 3 syftar till att visa att så inte är fallet.

Det som kan anses vara gemensamt för olika realistiska positioner och som skiljer dem från en subjektiv idealism, är realistens antagande av existensen av en värld utanför oss³⁰. Detta grundläggande antagande delas av både den metafysiska och den interna realismen, men de två positionerna skiljer sig åt när denna värld ska karaktäriseras. Där MR1-2 postulerar en unik och på förhand given struktur i världen och således verkar kombinera ontologisk realism med någon slags ontologisk monism, vill IR1-2 hävda existensen av ontologisk pluralism då de uttrycker att världen har flera strukturer som är relativa till olika begreppslika scheman³¹. Denna ontologiska pluralism är vad Putnams argument med Carnap och den polske logikern är tänkt att visa. Argumentet introducerades första gången i *The Many Faces of Realism*³²,

³⁰ Niiniluoto (2002:212)

³¹ Idem.

³² Putnam (1987:18-19)

och dess syfte kan sägas vara att angripa tesen MR2 som uttrycker att det existerar exakt en sann och fullständig beskrivning av världen, för att därigenom komma åt tesen MR1 som hävdar existensen av en medvetandeoberoende värld med en på förhand given struktur. Detta semantiska angreppssätt når dock inte så långt som det är tänkt och lyckas inte etablera idén om den ontologiska pluralism som IR1-2 vill uttrycka. Därmed misslyckas positionen också med att vara ett rimligt alternativ till en metafysisk realism. I följande avsnitt kommer jag argumentera för detta genom att granska konsekvenserna av två möjliga tolkningar av teserna IR1-2, med utgångspunkt i Putnams argument om Carnap och den polske logikern.

3.1 Carnap och den polske logikern

Anta att det finns en minivärld där det enda som existerar är tre individer: x_1 , x_2 , x_3 . Frågan är hur många objekt minivärlden innehåller. För någon som Carnap, som håller individer som det mest grundläggande, existerar det tre objekt i minivärlden: x_1 , x_2 , x_3 . För någon i stil med en polsk logiker som vill hävda existensen av mereologiska summor, finns det åtminstone sju objekt³³: x_1 , x_2 , x_3 , $x_1 + x_2$, $x_1 + x_3$, $x_2 + x_3$, $x_1 + x_2 + x_3$. Det finns inget som gör den ena beskrivningen mer grundläggande än den andra, då båda beskrivningarna är relativa till varsin bakgrundsteori som definierar "objekt" och "existens". Att tala om hur många objekt som *egentligen* finns blir obegripligt, menar Putnam. Exemplet verkar visa att tesen MR2, som hävdar existensen av *en* fullständig och sann beskrivning av världen, inte stämmer. Därmed verkar det också svårt att motivera MR1 som postulerar en medvetandeoberoende värld med en given struktur, då denna struktur inte entydigt går att karaktärisera.

Slutsatsen som Putnam vill dra av exemplet ovan är vad IR1-2 uttrycker: "Vilka objekt består världen av? är en fråga som bara blir meningsfull att ställa inom en teori eller beskrivning" och "Det finns mer än en 'sann' beskrivning av världen". Putnam verkar med dessa teser vilja etablera idén om ontologisk pluralism, men tittar man närmare på teserna verkar konsekvenserna bli andra. I avsnitt 3.2 och 3.3 kommer följderna av en stark respektive en svag tolkning av teserna att granskas.

3.2 Stark tolkning

Starkt tolkade verkar IR1-2 uttrycka att den enda struktur som finns i världen är den som skapas av begreppsliga scheman. Frågan om vilka objekt som världen består av, blir bara meningsfull när den ställs relativt en teori eller ett begreppsligt schema (IR1), då ontologin

³³ Om den tomma mängden skulle räknas är antalet objekt åtta.

uppstår först relativt till en teori eller ett schema. Därmed existerar det också fler än en sann beskrivning av världen (IR2), då det inte finns *en* på förhand given struktur i världen som ett begreppsligt schema kan sägas fånga. I artikeln "Why there isn't a ready-made world" uttrycker Putnam en tes som kan sägas vara en radikalare form av IR1 och som fångar denna starka tolkning: "The world is not ready-made; its structure is relative to conceptual frameworks" (IR1'). Tesen verkar inte bara uttrycka att det är obegripligt att prata om en medvetandeoberoende värld, utan just att det inte existerar någon sådan värld med given struktur, då den struktur som finns är skapad genom begreppslig aktivitet. En stark tolkning av exemplet med Carnap och den polske logikern ger att det inte finns några på förhand givna objekt i minivärlden, utan att de uppstår relativt Carnaps respektive polackens begreppsliga schema.

Hur ska då "uppstår relativt ett begreppsligt schema" förstås? Den interna realismen gör anspråk på att vara en realism, men formuleringen ovan verkar ligga mycket nära en idealistisk hållning, där objekt endast existerar som mentala skapelser som uppstår för att vi tänker på dem. Gabór Forraís version av intern realism, som verkar ställa sig bakom en stark tolkning av IR1-2, motsätter sig dock helt en idealism. Forrai vill bevara idén att världen är något som är oss givet, och betonar att objektens beroende av begreppsliga scheman är ett ontologiskt beroende och inte ett kausalt. Vad Forrai menar är att det finns en värld utanför oss som vi inte skapat och som är oberoende av oss och våra tankar om den, men att strukturen i denna värld bestäms av våra begreppsliga scheman. Han skriver:

It goes without saying that Mount Everest, the peak itself, is causally independent of the human mind. It is not our concept that caused it to exist/.../ [But] the crucial idea is that those things between which causal relations may or may not hold presuppose the human mind: it is in virtue of the human mind that they exist as *separate* entities, entities as distinguished from other entities³⁴.

Forrai menar alltså att trots att det finns något som är, så innehåller detta varande inte några objekt i sig då uppdelningen av världen i ting som varande separata enheter är beroende av det mänskliga medvetandet. Han skriver vidare:

It is not a brute metaphysical fact that the orchid is a separate plant, and not part of the tree. It is not a brute metaphysical fact either that certain plants belong to the same species. All the organization in the world we can discern is not inherent, but *imposed* by us. It is we, who draw the boundaries of objects and arrange the objects into classes. Organization, classification, division, selection all come from the human mind³⁵.

³⁴ Forrai (2001:23)

³⁵ Idem. (23-4)

Vad innebär då denna position? Ytligt tolkat verkar citatet kunna tillskrivas viss rimlighet, då det inte skulle säga så mycket mer än att det är vi människor som organiserar och klassificerar tingen i världen. Ting kommer inte med etiketter som vi läser av för att kunna placera dem i rätt kategori, utan vi bestämmer vad som hör hemma var. En sådan ytlig tolkning förutsätter då att det finns ting från början som kan klassificeras, och att det finns skillnader och likheter dem emellan, utifrån vilka vi placerar dem i *våra* kategorier. Men det är just denna förståelse av ting som på förhand givna som Forrai går emot när han hävdar ontologins direkta beroende av begreppsliga scheman. Således verkar det vara något mer substantiellt som citatet ovan uttrycker. Forrai skriver att det är vi som drar gränsen för var ett objekt börjar och slutar, och han förnekar att det är något i världen som avgör om till exempel ett träd och en trädväxande parasit är samma eller åtskilda objekt. Vad han verkar mena är att all den struktur som går att finna i världen är en produkt av det mänskliga medvetandet. Men detta tycks vara ett mycket starkt påstående med problematiska konsekvenser, och som inte tycks gå särskilt väl ihop med våra vardagliga realistiska intuitioner. Anledningen till att exempelvis katter inte är hundar tycks ju inte vara att jag har ett begreppsligt schema som urskiljer och organiserar dem som olika arter. Snarare verkar det vara något i världen som skiljer dem åt, och den åtskillnaden verkar finnas där oavsett om jag har kunskap om den eller ej. Går jag med på att strukturen i världen är beroende av mig på det direkta vis som Forrai verkar uttrycka, tycks det som om jag aldrig kan felklassificera saker. Om ontologin är direkt beroende av begreppsliga scheman och mitt begreppsliga schema plockar ut något som en hund, så är det en hund, punkt slut. Det är omöjligt för mig att ta fel eftersom det inte finns någon given struktur i världen som min klassificering kan missa att fånga. Av detta verkar också den relativistiska slutsatsen följa, att varje begreppsligt schema (åtminstone de inbördes koherenta och motsägelsefria) är lika bra som något annat då det inte finns någon given struktur i världen som deras adekvans kan jämföras mot.

Detta verkar vara orimliga konsekvenser för en teori som ska kunna konkurrera med en metafysisk realism med att fånga våra vardagliga intuitioner. Vardagen såväl som historien visar med jämna mellanrum att vi tar fel när vi klassificerar saker, och världen visar att varje begreppsligt schema inte är lika bra som något annat. Som Putnam skriver:

[if someone was] foolish enough to pick a conceptual scheme that told them that they could fly and to act upon it by jumping out of the window, they would, if they were lucky enough to survive, see the weakness of the latter view at once.³⁶

³⁶ Putnam (1981:54)

Vill vi behålla våra realistiska vardagsintuitioner verkar det som om vi måste acceptera att världen lägger någon slags extern begränsning på vad som är ett rimligt begreppsligt schema och vad som är en godtagbar utplockning av objekt. Det verkar som om Forrai och den starka tolkningen av IR-teserna står inför två alternativ. Antingen ger man upp hela den interna realismen och accepterar att det behövs något slags objektiva begränsningar för begreppsliga schemans adekvans, och att de begränsningarna är sådana som sätts upp av en medvetandeoberoende värld med given struktur i stil med den MR1 postulerar. Ett begreppsligt schema som skiljer på katter och hundar är (åtminstone i det avseendet) korrekt därför att den fångar en åtskillnad som är ett faktum i världen. Att överge sin position utan kamp verkar dock inte vara ett särskilt lockande alternativ för den interna realisten. Det andra möjliga alternativet verkar då vara att postulera existensen av en värld med viss struktur, men hävda att det inte är en definitiv struktur. På samma vis som i ett kontinuerligt färgspektra där det är omöjligt att peka ut en entydig gräns för var en färg börjar och slutar, skulle det vara omöjligt att i världen entydigt peka ut vad som är ett objekt och inte. En sådan värld skulle lämna utrymme för att hävda att ontologin är relativ till begreppsliga scheman, samtidigt som den kontinuerliga strukturen ändå kan signalera om utplockningen av objekt är helt galen, som om jag i färgspektrat försökte dra gränsen för blå mitt i det röda fältet.

Det verkar dock som om denna oformliga massa till värld ("blob" som Forrai kallar det), ändå landar i en relativism, då den saknar förmågan att sortera ut orimliga begreppsliga scheman. Anta till exempel att det finns ett uppenbart märkligt schema som plockar ut människa+skor som ett objekt och att man vill kunna förklara varför detta schema inte är adekvat³⁷. Den metafysiska realisten skulle raskt kunna avfärda schemat då det misslyckas med att "carve reality at the joints"³⁸. Blob-realisten har inga sådana givna objektiva strukturer i världen att falla tillbaka på, men kunde kanske hävda att det finns andra begränsningar som exempelvis praxis och användbarhet som kan avgöra om ett schema är korrekt eller inte. Blob-realisten skulle kanske kunna hävda att skoschemat är orimligt på grund av dess brist på användbarhet för oss som biologiska varelser i vårt specifika samhälle, där det anses vara mer essentiellt att vara en människa än att ha på sig ett par skor. Men detta verkar vara en omöjlig position om man vill behålla en värld utan grundläggande struktur, då invändningen verkar förutsätta existensen av de distinkta objekten "människa" och "sko" och därmed en på förhand given struktur som schemat förhåller sig till. Av samma anledning blockeras även evolutionära och historiska argument som vill hävda det orimliga i

³⁷ Exemplet är hämtat från Forrai (2001:25-26)

³⁸ Lewis (1999:13)

skoschemat, genom att till exempel visa att människor föds och kan leva utan skor, och att skor tillkommit mycket senare i historien jämfört med människoarten. Kanske kunde blob-realisterna tillbakavisa kritiken och hävda att alla distinktioner som används är relativa till begreppsliga scheman. Problemet verkar dock vara att positionen i ett sådant fall misslyckas med att redogöra för de externa begränsningarna av schemans adekvans. Det finns nämligen ingenting som då gör blob-realistens schema mer rimligt än skomänniskans, annat än inom det egna schemat. På samma vis som blob-realisterna argumenterar utifrån praxis och användbarhet för att försvara sitt schema där skor och människor är olika objekt, skulle en person inifrån skoschemat kunna formulera ett motsvarande argument för att visa på det absurda i blob-realistens schema. Skomänniskan skulle kunna säga att det för *dem* i *deras* specifika samhälle är precis lika essentiellt att vara människa som att ha på sig en viss sorts fotbeklädning, och ha lika mycket praxis och användbarhet i sitt samhälle att argumentera utifrån. Det verkar som om en blob-realism ohjälpligen fastnar i en relativism, där inget schema kan sägas vara bättre eller mer rimligt än något annat.

Kanske kunde dock en anhängare av en stark tolkning undvika problemen med blob-realismens värld utan struktur och istället hävda att det existerar en oändlig mängd strukturer i världen. En sådan värld skulle göra det möjligt att klassificera och beskriva världen på många vis då det finns ett oändligt antal strukturer att välja mellan, samtidigt som dessa strukturer är givna och därmed kan sätta upp begränsningar för begreppsliga schemans adekvans. Det verkar dock tveksamt om en sådan position skulle lyckas bättre. Det tycks finnas två möjliga tolkningar av "oändligt antal strukturer". Antingen verkar det innebära att det existerar ett oändligt antal verkliga strukturer i världen, och att det utöver dessa finns ytterligare teoretiska strukturer, på samma vis som det finns ett oändligt antal naturliga tal samtidigt som alla tal inte är naturliga³⁹. I en sådan värld skulle endast de verkliga strukturerna utgöra begränsningar för begreppsliga schemans adekvans. Frågan är dock vad skulle skilja denna position från en metafysisk realism annat än antalet strukturer i världen, då strukturerna är på förhand givna. Den andra möjliga tolkningen av "oändligt antal strukturer" verkar vara att varje tänkbar struktur också är verklig. Men med en sådan tolkning verkar man vara tillbaka vid en kontinuerlig värld som kan delas var som helst, vilket i praktiken är samma värld som den blob-realismen postulerade. I denna betydelse verkar "oändligt antal strukturer" bli detsamma som ingen struktur alls, med konsekvensen att positionen drabbas av samma problem som blob-realismen.

³⁹ Forrai (2001:26)

Forrai är medveten om de problem som den starka tolkningen stöter på och presenterar en tredje väg som ska undgå att drabbas av dem. Hans teori har stora likheter med Kants metafysik och delar upp världen i en kvasi-fenomenell och en kvasi-noumenell sfär, där ”kvasi” ska markera att Forrai bland annat inte delar Kants idé om medfödda kategorier. De begreppsliga scheman, som enligt Forrai pålägger världen dess struktur, är istället en produkt av mänsklig verksamhet⁴⁰. Analogin med Kants metafysik kan illustreras i följande schema⁴¹:

Kant: thing in itself → forms of sensibility → appearances
Forrai: stuff to be organized → conceptual schemes → the world
(quasi-noumenal) (quasi-phenomenal)

För Forrai är den kvasi-fenomenella världen den värld vi upplever, vilken helt är relativ till begreppsliga scheman. Dessa scheman har dock en extern begränsning genom den kvasi-noumenella sfären, som precis som Kants tinget-i-sig är ovetbar, men som fungerar som en slags gränsdefinierande begrepp. Inom ramen för denna uppsats finns det inte tillräckligt med utrymme för att göra Forrais position rättvisa, men möjligen verkar hans position kunna undgå att drabbas av de problem med relativism som den starka tolkningen annars stöter på. Det stora problemet med positionen är istället att det är mycket tveksamt om den kan göra anspråk på att vara en realism. Den interna realisten, vars teori skulle bevara våra vardagliga intuitioner och samtidigt undkomma den metafysiska realismens problem, verkar med Forrais position vara ”no more a realist than Kant – and for many contemporary philosophers, that is to be no realist at all”⁴². Att postulera existensen av en ovetbar värld som inte kan upplevas eller beskrivas av oss annat än i andra hand, verkar inte gå i linje med de realistiska intuitioner som positionen skulle värna, och det är mycket tveksamt om Forrais realism alls gör skäl för namnet. Putnam själv vill uttryckligen undvika den kantianska uppdelningen i noumenell och fenomenell sfär⁴³, och använder en vardagligare värld som begränsning för begreppsliga scheman. Den starka IR-tolkningen som uttrycks i IR1’ verkar inte vara representativ för vad Putnam i flertalet texter uttrycker, och i *The Many Faces of Realism* skriver han:

... once we make clear how we are using ’object’ (or ’exist’), the question ’How many objects exist?’ has an answer that is not at all a matter of ’convention’.⁴⁴

På ett annat ställe skriver han:

It is not up to us whether Blackburn and Dummett are identical, or whether 2 + 2 and 17 are identical. Yet it is up to us whether the number 2 is identical with a set, and if so, which set it is identical with⁴⁵.

⁴⁰ Se Forrai (2001:24 ff.) för en mer omfattande beskrivning av positionen.

⁴¹ Idem. (27)

⁴² Anderson (1992:49)

⁴³ Putnam (1987:45-46)

⁴⁴ Idem. (20)

Putnam verkar mena att trots att det är begreppsliga scheman som tillskriver världen struktur, så bestäms egenskaperna inom strukturen av världen själv. De realistiska dragen i den interna realismen verkade gå förlorade med den starka tolkningens relativistiska konsekvenser, och det är mycket tveksamt om dessa realistiska drag kan räddas av en kantiansk position som Forraís. Den interna realism som Putnam företräder verkar vara mer i linje med en svagare tolkning av IR-teserna, vars konsekvenser ska granskas i uppsatsens nästa avsnitt.

3.3 Svag tolkning

Den slutsats som Putnam ville etablera med argumentet om Carnap och den polske logikern var den ontologiska pluralism som IR1-2 skulle uttrycka: ”Vilka objekt består världen av? är en fråga som bara blir meningsfull att ställa inom en teori eller beskrivning” och ”Det finns mer än en ’sann’ beskrivning av världen”. Den starka tolkningen av teserna verkade göra ett ontologiskt uttalande, genom att hävda att det inte finns någon annan struktur i världen än den som skapas av begreppsliga scheman. En svagare tolkning av teserna verkar bli mer semantiskt/epistemologiskt orienterad, och säga att det *för oss* inte finns någon annan struktur i världen än den som urskiljs av begreppsliga scheman, då *vi* inte kan tala begripligt om någon annan struktur. Det verkar dock som om även den svagare tolkningen misslyckas med att etablera idén om ontologisk pluralism, rädda de realistiska intuitionerna och samtidigt undvika de problematiska konsekvenser som Putnam anser följer av en metafysisk realism.

Det som vid en första anblick kan verka lockande med Putnams interna realism är att den säger sig bevara de realistiska vardagsintuitionerna, samtidigt som den kan redogöra för att vi alla är människor med olika världsbild och kunskaper, och att det är problematiskt att döma ut någon annans beskrivning av världen relativt dessa då vi, så att säga, inte står på neutral mark själva. Problemet med en svag tolkning av Putnams position är att den stannar vid att diskutera beskrivningar av världen, och inte världen själv. Svagt tolkad verkar tesen IR1: ”Vilka objekt består världen av? är en fråga som bara blir meningsfull att ställa inom en teori eller beskrivning”, vara trivialt sann. Ilkka Niiniluoto skriver:

If we ask how many tables there are in this room, anyone accepts that the answer depends on our definition of 'table'. Similarly, if we formulate the question in IR1, the answer depends on our definition of 'object'.⁴⁶

IR1 verkar helt enkelt inte lyckas lämna den semantiska nivån för att uttala sig om de ontologiska förhållandena i världen. Exemplet med Carnap och den polske logikern visar inte

⁴⁵ Clark and Hale (1994:250)

⁴⁶ Niiniluoto (2002:211)

på ontologisk pluralitet, utan enbart att det finns olika sätt att använda begreppet ”objekt” på, menar Niiniluoto⁴⁷.

Putnams pragmatiska utgångspunkt är att det är omöjligt att dra en definitiv skiljelinje mellan världen och våra beskrivningar av den, på det vis som den metafysiska realisten vill göra. Att på detta vis belysa det mänskliga perspektivet och därmed epistemologiska och språkliga aspekter av filosofiska teorier, är något som inte är så vanligt inom den moderna realistiska debatten. David L. Anderson skriver:

Today, realism is assumed to be a theory about ontology and/or semantics and truth. Not very many years ago, however, the most common use of the term “realism” was to refer to a doctrine (or group of doctrines) that reflect the *epistemological* orientation of the spirit of realism⁴⁸.

Men huruvida den filosofiska tidsandan lägger fokus vid epistemologi eller ontologi, är inte relevant för konsekvenserna av Putnams position. Det stämmer helt enkelt inte att det inte går att skilja mellan en beskrivning och det som blir beskrivet. I IR1 vill Putnam intimt knyta ihop ontologin med språket, när han hävdar att det inte går att prata om vad som finns om det inte sker inom en teori eller beskrivning. Niiniluotos poäng är att denna tes misslyckas med uttala sig om annat än språket, och att den inte utesluter existensen av en medvetandeoberoende värld med given struktur i stil med den MR1 postulerar.

Indeed, it is a trivial tautology that our descriptions are relative to language. This does not imply that the reality itself is relative to language⁴⁹.

Den metafysiska realisten kan gå med på att det bara är möjligt att beskriva världen genom ett språk, och att det är obegripligt att försöka ställa en fråga om världen utan att göra det relativt ett språk. Den metafysiska realisten skulle även kunna gå med på att en person Ps *upplevelse* av världen, världen-för-P, i viss mening är relativ till språket, då den delvis formas av de beskrivningar och begrepp som används i Ps kontext för att beskriva världen. Men dessa medgivanden tvingar knappast den metafysiska realisten att överge idén om existensen av en medvetandeoberoende värld som alla språkrelativa beskrivningar försöker karaktärisera.

Simon Blackburn skriver:

[There are] different ways of representing [the one reality]: different minds may select different features, and some may select features which are either invisible or outrageously gerrymandered to others. So one reality can admit a plurality of descriptions. But this is no departure from a metaphysical realism – just the addition of a sensible view about representation, according to which the way it is done will be partly a function of properties of the representing medium⁵⁰.

⁴⁷ Idem. (212)

⁴⁸ Anderson (1992:67)

⁴⁹ Niiniluoto (2002:218)

⁵⁰ Clark and Hale (1994:16)

Vad Blackburn här uttrycker är viktigt, då det belyser ett misstag som den interna realisten gör i sin karaktärisering av en metafysisk realism⁵¹. Den metafysiska realisten försöker inte ställa sig utanför världen och formulera *en* sann och fullständig beskrivning av världen utifrån en God's Eye point of view, utan är fullt medveten om att en sak kan beskrivas på flera vis och att de olika beskrivningarna kan verka märkliga eller till och med obegripliga för olika personer. Det som uttrycks av tesen IR2, nämligen att det kan finnas flera sanna beskrivningar av ett och samma sakförhållande, verkar därmed inte behöva vara främmande för en metafysisk realism. Poängen är att bara dessa olika beskrivningar är beskrivningar av *en* värld, och att denna värld är medvetandeoberoende med en given struktur, vilket uttrycks i MR1. Den svaga tolkningen av IR-teserna verkar dessutom själv förutsätta en sådan värld som MR1 postulerar. Idén bakom tesen IR2: "Det finns mer än en 'sann' beskrivning av världen", är att det finns flera beskrivningar som sinsemellan till och med skulle kunna vara inkommensurabla, men som alla är lika godtagbara för att karaktärisera ett visst sakförhållande. Slutsatsen som den interna realisten drar av detta är att det inte finns *ett* givet sätt som världen är på, vilket skulle hjälpa till att etablera idén om ontologisk pluralism⁵². Till exempel menar den interna realisten att det inte är givet hur minivärlden i exemplet med Carnap och den polske logikern är konstituerad, då satsen "Det finns fler än tre objekt" görs sann om mereologiska summor räknas som objekt, men falsk om Carnap får räkna. Men detta verkar inte vara ontologisk pluralism. I förutsättningarna för Putnams exempel står det ju att vi ska anta en minivärld där det enda som finns är tre individer: x_1, x_2, x_3 . Själva exemplet bygger på antagandet av *ett* sätt som minivärlden är på, för att alls kunna visa att Carnap respektive den polske logikern har olika sätt att beskriva och karaktärisera den. Vad exemplet visar är inte att strukturen i minivärlden är obestämd, utan att det finns *en* struktur som kan beskrivas på olika vis. Blackburn skriver:

If we learn that there is a true description of reality from one point of view, and another true description from another, then we must in principle be able to conjoin them, and enjoy the fact that reality can truly be described in way A, and truly be described in way B. There is no problem, provided of course, that A and B are consistent.⁵³

IR2 ville kunna hålla flera till synes motstridiga beskrivningar sanna samtidigt, till exempel "Det finns exakt tre objekt i världen" och "Det finns fler än tre objekt i världen" i exemplet med Carnap och den polske logikern. Men för att den interna realisten ska kunna hävda att båda är sanna samtidigt, relativt till sin definition av objekt, krävs det att det åtminstone

⁵¹ Se uppsatsens del 2.1

⁵² Niiniluoto (2002:212)

⁵³ Clark and Hale (1994:16)

principiellt är möjligt att relatera beskrivningarna till *ett* sakförhållande på samma vis som den metafysiska realisten gör. Om det är omöjligt så verkar den synbara motsägelsen vara en riktig motsägelse som inte löses genom att beskrivningarna relativiseras till perspektiv eller begreppsliga scheman. Anta till exempel att en kemist har två vätskefyllda provrör, A och B, framför sig⁵⁴. Vid ett experiment, där hon håller vätska från det ena till det andra, visar sig att A är större än B, och vid ett annat, där hon mäter förflyttning av vätskan och bredd på provrörens väggar, visar det sig att B är större än A. Skulle hon av detta dra slutsatsen att från en synvinkel, ett språk eller teori (hållandet av vätska) så är A större än B, och att från en annan synvinkel, språk eller teori (mätning) så är B större än A, så vore detta helt oacceptabelt. Vad som krävs är istället "a story reconciling those points of view, and that means precisely showing how they *could* be just different perspectives on the one reality /.../ unity is here set us as a task"⁵⁵. Om inte en teori kan presenteras som kan sammankoppla de båda beskrivningarna av provrören till ett sakförhållande, är det en uppenbar motsägelse att hålla båda sanna samtidigt. En svag tolkning av IR-teserna förutsätter existensen av en värld med given struktur som MR1 uttrycker, för att på ett begripligt och rimligt vis kunna hävda att olika beskrivningar kan vara sanna samtidigt. Samtidigt som den interna realismen därmed misslyckas med att etablera idén om ontologisk pluralism, verkar det heller inte vara särskilt mycket kvar av positionen som inte kan omfattas av en metafysisk realism.

Finns det då ingen möjlighet för en intern realist att rädda sin position genom att formulera den utan att falla tillbaka på MR1s medvetandeoberoende värld med given struktur, och om världen enbart säga något i stil med att "det finns något som är och som vi förhåller oss till". Jo, kanske det, men frågan är om detta inte bara är realism till namnet, "fig leaf realism"⁵⁶ som Devitt kallar det, och det är mycket oklart vad som i realiteten skulle skilja detta från vad en radikal relativist eller subjektiv idealist skulle kunna skriva under. Den interna realismen kan fokusera på det mänskliga perspektivet hur mycket som helst och hävda att det enda som är begripligt för oss är beskrivningar av världen, men positionen blir meningslös utan den metafysiska realismens förutsättning att det finns en värld med given struktur som blir beskriven. Gör man anspråk på att vara realist verkar man också vara tvungen att acceptera att det finns en medvetandeoberoende strukturerad värld, samt att denna värld är nåbar för oss om än inte på ett direkt och oförmedlat sätt.

⁵⁴ Exemplet är hämtat från Blackburn i Clark and Hale (1994:20)

⁵⁵ Idem.

⁵⁶ Devitt (1984:15)

4. Sammanfattning och slutkommentarer

Den interna realismen formulerades av Putnam som ett alternativ till en metafysisk realism, för att bättre bevara våra vardagliga realistiska intuitioner utan att samtidigt drabbas av den metafysiska realismens problematiska konsekvenser. Det kan diskuteras huruvida de problem Putnam lyfte fram verkligen följer av en metafysisk realism och man kan ifrågasätta den interna realismens egna lösningar, vilket jag kortfattat redogjort för i uppsatsens del 2. Uppsatsens fokus har legat på problemen kring den interna realismens försök att etablera ontologisk pluralism, och del 3 har ägnats åt att diskutera konsekvenserna av en stark och en svag tolkning av IR-teserna 1-2 utifrån Putnams argument om Carnap och den polske logikern. Det visade sig att en stark tolkning av teserna antingen hamnade i en problematisk relativism alternativt blev en slags neokantiansk teori i Forraiss tappning, båda med resultatet att positionens realistiska drag gick förlorade. En svagare tolkning, som verkade gå mer i linje med Putnams interna realism, misslyckades dock även den med att etablera ontologisk pluralism. Positionen visade sig vara tvungen att förutsätta en värld i stil med den MR1 postulerade och verkade i slutänden inte innehålla mer än vad som kunde omfattas av en metafysisk realism. Därmed verkade den interna realismen som position också vara ganska substanslös. Men en stor motsättning tycks finnas kvar mellan den metafysiska och den interna realismen, vilken verkar grunda sig i teserna MR2 och IR2:

(MR2) Det finns exakt en sann och fullständig beskrivning av världen

(IR2) Det finns mer än en "sann" beskrivning av världen⁵⁷

Vid en första anblick kan MR2 verka som en mycket stark tes som skulle kunna innebära att vi människor faktiskt kan ta reda på hur världen verkligen är konstituerad, kanske genom en ideal framtida vetenskap. Detta verkar vara ett mycket stort anspråk gällande den mänskliga kunskapsförmågan, och konsekvenserna av tesen verkar inte nödvändigtvis svara mot våra vardagliga realistiska intuitioner. En position som ställer upp på en stark MR2 har många kunskapsteoretiska och vetenskapsteoretiska problem att bemöta, inte minst då tesen verkar kunna innebära att någon slags omedelbar kontakt med världen kan etableras och att vi därmed kan läsa av dess struktur direkt. Av den anledningen kan IR2, som uttrycker att det finns flera sanna beskrivningar av världen, verka mer modest och vettig. Men det är inte givet att tesen MR2 verkligen ingår i en metafysisk realism. Till exempel Niiniluoto kritiserar Putnams karaktärisering av metafysisk realism, då han menar att teserna inte kommer hopbuntade på det vis Putnam uttrycker. Det är möjligt att det finns filosofer som ställer upp

⁵⁷ Anledningen till att "sann" är satt inom citationstecken i IR2 är förmodligen för att visa att MR-teserna och IR-teserna i denna ursprungliga utformning (Putnam 1981:49) använde sig av olika sanningsdefinitioner. Detta är dock inte väsentligt i detta sammanhang.

på en metafysisk realism av det slag som Putnams karaktärisering anger, men teserna är logiskt oberoende av varandra och kan kombineras på flera olika vis, menar Niiniluoto⁵⁸. Därmed är det enbart vissa specifika positioner som drabbas av Putnams kritik, och inte en metafysisk realism överlag.

Kanske behöver MR2 heller inte vara så stark som den vid första anblicken kan verka. Putnam verkar mena att den metafysiska realisten med MR2 försöker lämna sitt mänskliga perspektiv på världen för att istället anta en God's Eye point of view. Men som jag diskuterade i del 3.3 av uppsatsen, så säger tesen i själva verket inte någonting om att vi som människor kan känna till denna fullständiga och sanna beskrivning. Blackburn skriver:

It would be bizarre to demand of a realist about spatial configuration that he or she should admire "one true" perspective. Why is it any more sensible in the general case?⁵⁹

Har vi två objekt bredvid varandra så kan exempelvis storleksförhållandet dem emellan se olika ut beroende på vilket perspektiv vi har, men det verkar orimligt att hävda att vi som observatörer ska kunna framhålla ett perspektiv som *det riktiga*. Det verkar snarare som om vi genom att kunna sammanfoga flera olika perspektiv, i detta fallet titta på de två objekten från olika håll och vinklar, kan skapa oss en någorlunda rättvisande bild av sakförhållandet och utifrån det formulera en mer eller mindre korrekt beskrivning av det. På samma vis skulle MR2 kunna sägas uttrycka att det potentiellt går att beskriva den av MR1 postulerade medvetandeoberoende världen på ett fullständigt och korrekt vis, *om* vi kunde sammanfoga alla sanna beskrivningar av den. MR2 hävdar dock inte att vi som människor kan känna till den, och motsäger därför inte att det kan finnas flera sanna beskrivningar av samma sakförhållande. Således verkar även IR2 kunna rymmas inom ramen för en metafysisk realism. Hur tesen IR3, som uttrycker ett epistemiskt sanningsbegrepp, står i förhållande till korrespondensteorins MR3 har inte varit mitt syfte att utreda i denna uppsats. Här nöjer jag mig med att konstatera att epistemiskt orienterade sanningsteorier traditionellt stöter på stora problem, och att det för den intresserade finns massor av litteratur att tillgå i ämnet. Med detta i bakhuvudet, samt det faktum att en rimlig tolkning av intern realism måste förutsätta MR1 och att IR2 verkar kunna rymmas inom ramen för en metafysisk realism, tycks det som om det inte finns särskilt mycket kvar av den interna realismen. Vad som är kvar är en pragmatiskt färgad påminnelse om att metafysiska teorier, för att undvika att drabbas av hybris, inte får glömma bort att vi är människor som tolkar världen utifrån vårt perspektiv.

⁵⁸ Niiniluoto (2002: 213)

⁵⁹ Clark and Hale (1994:16)

Det är visserligen en viktig påminnelse, men inte tillräckligt substantiell för att bygga en metafysisk position på.

Den interna realismen är intressant med sin ambition att teoretiskt knyta samman realistiska och relativistiska intuitioner om världen, och den orsakade stor diskussion under 1980- och 90-talet. Putnam själv har på senare år rört sig bort från den interna realismen för ett större fokus på pragmatism, och nya företrädare för positionen som Gabór Forrai har tillkommit. Trots att debatten gällande intern realism stillnat på senare år, så berör positionen frågor som inte upphör att vara aktuella inom debatten kring realism och anti-realism. Den interna realismen med sitt pragmatiska fokus lyckades dock inte lösa de problem som det var tänkt, och positionen visade sig helt enkelt lova mer än den kunde hålla. För att citera Blackburn:

When we find an inconsistency in what we want to say about the world, it does not help to drop the last three words, leaving it just an inconsistency in what we want to say. Nor does it help to italicize the “we”. An inconsistency in what *we* want to say is just as bad, and takes as much effort to resolve.⁶⁰

⁶⁰ Clark and Hale (1994:29)

5. Referenser

- Anderson, D. (1992), "What Is Realistic about Putnam's Internal Realism?",
Philosophical Topics vol 20 nr1, s 49-83
- Clark P. and Hale B. (eds.) (1994), *Reading Putnam*, Blackwell, Oxford
- Conant, J. and Zeglen U. (eds) (2002), *Hilary Putnam: Pragmatism and Realism*,
Routledge, London/New York
- Davidson, D. (1984), *Inquiries into Truth & Interpretation*, Oxford University Press, Oxford
- Devitt, M. (1984), *Realism and Truth*, Blackwell, Oxford
- Devitt, M. (1998), "Reference", *Routledge Encyclopedia of Philosophy (vol 8)*, ed. Craig E.,
Routledge, New York
- Forrai, G. (2001), *Reference, Truth and Conceptual Schemes*, Kluwer Academic Publishers,
Dordrecht
- Graham, P. (2002), "Review of Gábor Forrai's Reference, Truth and Conceptual Schemes: A
Defense of Internal Realism", Online at *Notre Dame Philosophical Reviews*
<http://ndpr.icaap.org/content/archives/2002/2/graham-forrai.html>
- Lewis, D. (1999), *Papers in metaphysics and Epistemology*, Cambridge University Press,
Cambridge
- Loux, M. J. (2002), *Metaphysics a contemporary introduction*, Routledge, London/New
York
- Niiniluoto, I. (2002), *Critical Scientific Realism*, Oxford University Press, Oxford
- Putnam, H. (1981), *Reason, Truth and History*, Cambridge University Press, Cambridge
- Putnam, H. (1982), "Why there isn't a ready-made world", *Synthese* 51, s 141-168
- Putnam, H. (1987), *The Many Faces of Realism*, Open Court Publishing Company, LaSalle
Illinois
- Quine, W. (1960), *Word and Object*, The Technology Press of The Massachusetts Institute of
Technology and John Wiley & Sons Inc., New York/London